

متاتحلیل راهبردهای افزایش تاب آوری اکوسیستم استان‌ها در ایران (مطالعه موردی: استان مازندران)

مجید قربانی^۱

DOI:10.82383/jdep.2025.1194899

چکیده

کشور ایران در موقعیت ژئوپلیتیک منطقه غرب آسیا دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است. یکی از استان‌های کلیدی در ایران، مازندران است. مازندران از جمله استان‌های توسعه یافته و ممتاز اقتصادی کشور به شمار می‌رود؛ چرا که با اینکه ۳.۴ درصد از جمعیت کشور را شامل می‌شود، ولی قریب به ۸ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور در این استان قرار دارد. در این استان نرخ بیکاری نسبت به متوسط کشوری پایین‌تر بوده ولی با این حال جز استان‌های با نرخ تورم بالاتر از متوسط کشوری به شمار می‌رود. مازندران علی‌رغم مساحت نسبتاً محدود خویش به سبب موقعیت جغرافیایی ممتاز، با ۳۸۱ کیلومتر نوار ساحلی و اقلیم مناسب و نیز نزدیکی به کانون‌های جمعیتی و فعالیتی مهم کشور، استانی با طیف گسترده‌ای از قابلیت‌های توسعه صنعتی، تجاری، کشاورزی و گردشگری است و البته چالش‌هایی چون پسماند و زباله، انبوه پروژه‌های نیمه تمام، پیری جمعیت را دارد. در این مقاله با الگوهای راهبردی و تکنیک تحلیل محتوا، مزیت‌ها و چالش‌های زیست بوم مازندران را شناسایی کردیم و با مدل حکمرانی باز و برنده، پیشنهادات شامل راهبرد میان مدت و راهکار کوتاه مدت ارائه دادیم.

واژه‌های کلیدی: زیست بوم، حکمرانی باز و برنده، اقتصاد دریامحور، پسماند، پیری جمعیت

^۱ E-Maile: ghorbani10100@gmail.com ، استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

مقدمه

مازندران با جمعیت بیش از ۳ میلیون و سیصد هزار نفر و ۲۲ شهرستان، سهم مهمی در تولید ناخالص داخلی ایران دارد. این استان که در ایام تعطیلات، گاهی بیش از ۱۰ میلیون جمعیت را در خود دارد، با چالش هایی مواجه است. از جمله: اول) سهم پایین صادرات بخش کشاورزی استان علی رغم آنکه این استان در تولید ۱۴ محصول کشاورزی رتبه اول کشور را داشته و ارزش افزوده بخش کشاورزی استان نیز رتبه اول کشور را داراست، لیکن در حوزه صادرات عملکرد پایینی دارد. دوم) ناکارآمدی و بیماری در ساختار اقتصاد استان و اتکای استان به بازار املاک و مستغلات: با وجود مزیت های متعدد استان، بازار املاک و مستغلات دارای رتبه اول (۱۸/۹ درصد) در تولید ارزش افزوده استان است. این موضوع پیامدهای گسترده ای برای تخریب محیط زیست استان و تغییر کاربری اراضی مستعد استان داشته که بزرگ ترین و اصلی ترین مخاطره فراروی توسعه پایدار استان است.

سوم) غیر فعال بودن برخی واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی استان و وجود زمین های خالی و سوله های غیر فعال در شهرک ها و نواحی صنعتی که به سرمایه گذاران واگذار شده ولی مورد استفاده قرار نمی گیرند. طبق آمار اعلام شده از مجموع ۲۸۳۸۱ واحد اقتصادی استان بدون احتساب واحدهای صنفی و شرکت های تعاونی، ۲۴۳۰ واحد معادل ۸/۶ درصد غیر فعال هستند که این موضوع مخاطره بزرگی برای توسعه صنعتی استان است. چهارم) آلودگی های زیست محیطی ناشی از عدم مدیریت مناسب پسماند و فاضلاب و ظهور بحران نوظهور کم آبی در استان: علی رغم تصور غلطی که درباره استان مازندران وجود دارد این استان که دومین مقصد گردشگری کشور پس از خراسان رضوی است، از بحران شدیدی در آلودگی زیست محیطی، دفت پسماندها و فاضلاب رنج می برد و تغییر الگوی بارش سبب کاهش ورودی رودخانه های فصلی استان و فشار به منابع آب زیرزمینی شده است. پنجم) ضعف و کمبود در زیرساخت های حمل و نقلی و خدماتی استان از دیگر چالش های اصلی فراروی استان است.

الگوی مزیت شناسی و راهبردنگاری

با مطالعه اسناد بالادستی از جمله سند آمایش استان مازندران و همچنین در نظر گرفتن شیوه های شناسایی و اولویت بندی نظام اداری و مدیریتی در ایران، به مدل بومی از حکمرانی باز و برنده می رسیم. منظور از حکمرانی باز، حکمرانی مبتنی بر شفافیت و تکیه بر خدمات دولت الکترونیک است و منظور از برنده بودن در حکمرانی، یعنی اینکه راهبردهایی اتخاذ شود که نتایج آن منطبق با زیست بوم و اهداف ترسیم شده در اسناد بالادستی باشد.

از آنجا که ضعف اساسی در استان ایران از جمله استان مازندران، فقدان سناریو دقیق از آینده است، به صورت موردی، به چالش ها و مزیت های مازندران اشاره می شود و در نهایت، با تکنیک تحلیل محتوا، الگویی مناسب، معرفی خواهیم کرد.

نظام مسائل استان مازندران

با مطالعه برش های شهرستانی سند آمایش مازندران، به برخی چالش ها و دستاوردها به همراه پیشنهادات در قالب جداول و آمار و ارقام، اشاره می شود.

جدول شماره (۱)

عنوان	آزادسازی وساماندهی سواحل
وضعیت موجود	* در راستای دستور مورخ ۱۴۰۰/۱۱/۸ ریاست محترم جمهور مبنی بر لزوم آزادسازی سواحل، این استان تاکنون موفق به آزادسازی ۹۰ درصد از اراضی ساحلی بطول ۴۲۴/۴ کیلومتر در ۴۱ نقطه گردیده است. * ۰/۳ درصد از نوار ساحلی بطول ۱/۸ کیلومتر بصورت غیرمجاز در اختیار دستگاههای دولتی (تفریحی - گردشگری - آموزشی و...) می باشد. * ۵/۵ درصد از نوار ساحلی بطول ۲۶/۶ کیلومتر در اختیار بخش خصوصی می باشد. * ۴/۲ درصد از نوار ساحلی بطول ۲۰/۴ کیلومتر در اختیار دستگاههای دولتی مجاز (دفاعی - امنیتی و مأموریت دریایی) و نیروگاه می باشد.
چالش ها	با توجه به اینکه اراضی آزادشده و قابل استفاده جهت اجرای طرح های گردشگری ساحلی با عملکرد عمومی در استان در حال حاضر در اغلب سواحل استان، فقط در اراضی واقع در حریم دریا قابل استقرار بوده و اراضی ضلع جنوبی آن متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی می باشند که تامین اعتبار جهت تملک این اراضی میسر نمی باشد در واقع عملاً هرگونه اقدام و سرمایه گذاری با توجه به ماده ۷ قانون اراضی مستحدثه ساحلی مصوب ۱۳۵۴/۵/۲۹ در مناطق ساحلی استان امکانپذیر نمی باشد * عدم سازگاری قوانین موجود با جذب سرمایه گذاری * بروکراسی طولانی تصویب طرحهای گردشگری و واگذاری اراضی ساحلی به سرمایه گذران * عدم وجود دستورالعمل های مشخص برای واگذاری اراضی ساحلی و جذب سرمایه گذاری در اجرای طرحهای گردشگری ساحلی * عدم همکاری و تعامل همه جانبه سازمان منابع طبیعی با دستگاههای متولی گردشگری ساحلی و گردشگری دریایی (اداره کل میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان و سازمان بنادر و دریا نوردی) * عدم استمرار ماده ۶۳ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصاد اجتماعی کشور (آزاد سازی سواحل سرمایه گذاری در سواحل در برنامه پنج و ششم بعد از آن و از سال ۱۳۸۹)
دستاوردها	رضایتمندی عمومی در سطح جامع و اشتغالزایی
پیشنهادهای	* اصلاح ماده ۷ قانون مستحدثه ساحلی مصوب ۱۳۵۴/۵/۲۹ بطوریکه طرحهای عمومی واقع در حریم دریا جهت تصویب به هیات وزیران ارسال نشده و در سطح استان تصمیم گیری شود. * لزوم همکاری حداکثری منابع طبیعی در قالب تفاهم نامه با شهرداریهای ساحلی استان تا امکان احداث پیاده رته ساحلی مشتمل بر درختکاری - مسیر پیاده و مسیر دوچرخه و ماشینهای امداد و... فراهم گردد (برای اراضی ساحلی واقع در محدوده شهرها) * تامین اعتبارات لازم برای تهیه نقشه های توپوگرافی برای اراضی واقع در خارج از محدوده قانونی شهرها استان توسط سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان جهت طراحی مسیر پیاده راه ساحلی و ایجاد تفاهم نامه با فرمانداریهای ساحلی (بخشداریهای ساحلی) جهت اجرای پیاده راه ساحلی و.... * واگذاری اراضی خارج از حریم دریا به متقاضیان جهت اجرای طرحهای تفرجگاههای ساحلی توسط منابع طبیعی استان

جدول شماره (۲)

عنوان	نهیضت ملی مسکن - طرح حمایت از خانواده و قانون جوانی جمعیت
وضعیت موجود	تعداد متقاضیان در سطح استان به اندازه سهم استان در حدود ۱۶۴۰۲۸ نفر می باشد ولی با توجه به کمبود زمین و همچنین مجری بخشی از این تعداد در مقطع دو ساله که می بایستی به ۸۲۰۱۴ برسد به تعداد ۴۹۲۰۰ واحد و در حد ۶۰ درصد می باشد.
چالش ها	کمبود زمین در استان به دلیلی اینکه در قانون تغییر کاربری و الحاق اراضی با درجه بالا ممنوع می باشد در صورتی که اراضی کل استان دارای قابلیت کشاورزی می باشد. عدم پرداخت وام های تخصیص یافته به بافت فرسوده در استان بالا بودن مبلغ اقساط برای قشر ضعیف جامعه عدم صدور سند مالیکت اعیانی برای واحد های اتمام یافته کمبود اعتبار پرداخت برای تسهیلات توسط بانک های عامل زیر ساخت های اراضی موجود تامین نشده است و ادارات برق و آب و گاز توانایی اجرای زیر ساخت را با اعتبارات عمرانی موجود ندارند (مثال :فاضلاب شهرک شهید سلیمانی نکا)
دستاوردها	صاحب مسکن شدن ۸۲ هزار خانوار در استان و افزایش عدالت در سطح جامعه
پیشنهادهای	مستثنی شدن اراضی برای تغییر کاربری اراضی جهت اجرای طرح نهیضت ملی مسکن ارائه تسهیلات برای سرمایه گذاران جهت احداث مسکن و پرداخت تسهیلات به خریداران برگشت مبالغ ارزش افزوده برای مجریان طرح نهیضت ملی مسکن که موجب کاهش مبلغ احداث حداقل برابر ۱۰ درصد می گردد.

جدول شماره (۲)

عنوان	تکمیل پروژه های نیمه تمام استان
وضعیت موجود	بر اساس آخرین اطلاعات تعداد ۲۵۱۵ پروژه از محل اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای استان در سال ۱۴۰۳ در حال اجراست (ادامه پروژه های سال ۱۴۰۲). کل اعتبار پرداخت شده به این پروژه ها تا سال ۱۴۰۱ مبلغ ۳۹۷۸ میلیارد تومان بوده و اعتبار ابلاغی سال ۱۴۰۲ مبلغ ۴۰۵۹ میلیارد تومان بوده است و پیش بینی اعتبار سالهای آتی آن برابر ۴۲۹۹ میلیارد تومان می باشد. ۴۳۵ پروژه ملی با اعتبار هزینه شده ۵۷۲۴ میلیارد تومان در حال اجراست.
چالش ها	عدم تامین به موقع اعتبارات عمرانی و عدم همکاری برخی دستگاههای مانند وزارت جهاد کشاورزی در فروش اموال مازاد ملی خود و تزریق به پروژه های استان هزینه بالای تملک اراضی در استان جهت اجرای پروژه ها با توجه به ارزش بالای زمینها عدم همکاری برخی دستگاهها در جابجایی تاسیسات مربوطه- به عنوان مثال شرکت توزیع برق خود را شرکت خصوصی می داند و جهت جابجایی تاسیسات درخواست هزینه جداگانه دارد. وجود تبعات اجتماعی در اجرای برخی پروژه ها با توجه به نوع زمینهای استان (کشاورزی، باغی، جنگلی و ...)
دستاوردها	بهره برداری از پروژه های عمرانی استان و افزایش رضایتمندی عمومی

همچنین برآوردها در مورد پیری جمعیت نشان می دهد که نیمی از جمعیت استان مازندران تا سال ۲۰۴۰ میلادی، کهنسال خواهند بود و زنگ خطر شتاب بالای پیری جمعیت در مازندران، به صدا درآمده است. در جدول ذیل، آنالیز جمعیت را خواهیم دید. [۳]

جدول شماره (۴)

وضعیت موجود جمعیت کل استان (۳۴۸۴۰۰۰) - جمعیت مردان استان (۱۷۴۷۰۰۰) درصد مردان استان (۵۰، ۱۴) جمعیت زنان استان (۱۷۳۷۰۰۰) درصد جمعیت زنان (۴۹، ۸۶) آمار ۱۴۰۲: ولادت (۲۷۲۷۰) فوت (۱۹۹۹۳) ازدواج (۱۶۷۹۳) طلاق (۹۷۲۴)	
چالش ها بحرانها و پیامدهای فردی و خانوادگی (ناباروری، سن ازدواج بالا، فاصله بین ازدواج و فرزند آوری، سقط جنین و طلاق و...) بحران و پیامدهای اقتصادی (رتبه بالای بیکاری ۳ کشور، تورم بالا، پایین بودن درآمد سرانه خانوار، کاهش نرخ مشارکت اقتصادی و...) بحران و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی (تجرد قطعی رتبه ۴ کشوری، سیر صعودی سالمندی و...) بحران ها و پیامدهای سیاسی و امنیتی (حضور جمعیت شناور گردشگری با تفکرات سیاسی مختلف و...) بحران ها و چالش های قانون جمعیت (در خصوص تسهیلات قرض الحسنه فرزند آوری/ بانک از توثیق حساب یارانه یا سهام عدالت یا سایر دارایی های مالی استفاده نمی کنند و متقاضیان را مکلف می نمایند تنها با ارائه ضامن معتبر، دریافت سفته و گواهی کسر از حقوق تسهیلات را دریافت نمایند/ همچنین برای متقاضیان غیر بومی، ارائه حداقل یک ضامن بومی همان استان الزامی است! این موضوع که چرا ضامنین غیر بومی توسط بانک ها مورد قبول و پذیرش نیستند؟! / مدت مرخصی زایمان نه ماه بدون پرداخت تمام حقوق و فوق العاده های مرتبط می باشد؛ آن هم به صورت فصلی داده می شود نه ماهیانه. برای تولد دوقلوها و بیشتر سازمان تامین اجتماعی زیر بار حقوق ۱۲ ماهه متقاضی نمی رود لذا مدت مرخصی دوازده ماه اعمال نمی شود. کاهش یک سال سن بازنشستگی به ازای فرزند جدید، اعمال نمی شود و.....	
پیشهادات رفع چالشهای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت پیگیری ساخت مرکز جامع ناباروری در استان تامین زمین جهت اجرای ماده ۴ قانون جوانی جمعیت مبنی بر اختصاص زمین به متقاضیان سه فرزندی و بیشتر با استفاده از تخصیص زمین های موات و بلااستفاده منابع طبیعی استان از طریق طرح در شورای عالی مسکن کشور/ پرداخت تسهیلات مصوب یکسان به کلیه متقاضیان و رفع موانع	

در مورد وضعیت موجود پسماند و زباله مازندران، آنالیز آماری ذیل را داریم:

✓ میزان زباله خانگی تولیدی در استان مازندران در وضعیت عادی حدود ۳۱۰۰ تن در هر روز (۲۰۰۰ تن پسماند شهری و ۱۱۰۰ تن پسماند روستایی)

✓ نرخ تولید پسماند های پزشکی ۱۰ / ۷ تن در روز و پسماند های صنعتی و ویژه ۶ / ۳ در روز میباشد

- ✓ در حال حاضر حدود ۲۲۴۰ تن زباله در روز به ۳۱ مرکز پردازش و دفن زباله استان حمل میگردد
- ✓ پروژه های محوری حوزه مدیریت پسماند استان شامل سه پروژه نیروگاه زباله سوز (ساری با ظرفیت ۴۵۰ تن در روز، نوشهر با ظرفیت ۲۰۰ تن در روز، و آمل با ظرفیت ۵۰۰ تن در روز) و ۵ کارخانه تولید کمپوست (بهشهر، بابل، نور و تنکابن با ظرفیت ۲۵۰ تن در روز و قائم شهر با ظرفیت ۵۰۰ تن در روز) می باشد.
- ✓ پروژه های فعال شامل: کمپوست قائم شهر در مرحله بهره برداری آزمایشی است. تکمیل کارخانه کمپوست بابل و احداث نیروگاه زباله سوز آمل به علت مشکلات اجتماعی در حال حاضر متوقف میباشد و عملیات اجرایی نیروگاه زباله سوز ساری با پیشرفت ۹۳٪ در حال اجرا میباشد
- همانطور که در این آنالیز ها مشاهده می شود، بسیاری از چالش های مازندران، با رویکرد مبتنی بر نگاه ملی، با بهره گیری از روش های نوین، قابلیت ترمیم را دارند [۱]
- در مزیت های منحصر به فرد مازندران، به مولفه های اقتصاد دریاپایه، اشاره می کنیم.
- یکم-تاکید برنامه هفتم توسعه به تمرکز در اقتصاد دریا محور و همچنین تاکید دولت بر فعال سازی اقتصاد دریاپایه به عنوان اولویت راهبردی دولت مردمی سیزدهم در استان مازندران
- دوم-نقشه راه مازندران برای اقتصادی کردن دریا در صنعت گردشگری و ثروت آفرینی برای مردم با مشارکت مردم در این بخش: که بر اساس بند چ ماده ۸۳ از فصل هفدهم برنامه هفتم توسعه کشور، به شورای مستقر در استان ای ساحلی تفویض اختیار شده است.
- شیوه نامه اجرایی، ضوابط و آیین نامه اجرایی جهت اجرایی شدن بند چ ماده ۸۳ قانون مزبور در مازندران، تهیه و پیشنهاد شده است.
- سوم-شناسایی ذی نفعان اقتصاد دریاپایه و تعیین نقش آنها، یکی از برنامه های تکمیلی ما جهت فعال سازی اقتصاد دریاپایه است.
- چهارم-برخی چالش های شناسایی شده در نظام مسایل اقتصاد دریاپایه:
- کافی نبودن داده های آماری در زیر بخش های نوظهور اقتصاد آب پایه و دریاپایه
- تعارض منافع بخشی از دستگاه ها به جهت عدم تدوین و تعیین نقش ذی نفعان
- مشکلات زیر ساختی و لزوم بازتعریف نقش بنادر کشور در ارتباط با کریدورهای بین المللی اقتصادی
- پنجم-استان های شمالی و ساحلی کشور در میان مدت باید از اقتصاد دریاپایه به سمت اقتصاد آب پایه و سپس به سمت اقتصاد آبی (اقتصاد آب پایه با ملاحظات زیست محیطی)سوق پیدا کنند
- ششم-در استان مازندران، برخی مقاومت ها در برابر اقتصاد دریا پایه حتی در محافل دانشگاهی مشاهده می شود.مقاومت ها بر دو محور است: ملاحظات زیست محیطی و ملاحظات مربوط به حکمرانی آب
- هفتم-زیست بوم مردم مازندران با بسته های سیاسی در دیپلماسی مبتنی بر اقتصاد دریاپایه، همخوانی دارد و برای تقویت این مهم، می توان با ثروت آفرینی از طریق مشارکت مردم، ارزش افزوده حاصل از این اقتصاد را به سبد معیشت و روی سفره مردم آورد.

نتیجه گیری و پیشنهاد

برای تحول در توسعه استان مازندران ما باید با تکیه بر شناسایی درست پیشران های چون اقلیم مطبوع و ظرفیت های گردشگری متنوع استان و نیز زیرساخت های اصلی اقتصاد دریامحور از جمله بندرامیرآباد و راه حل یابی برای چالش های اصلی چون بحران آب و محیط زیست و تقویت نظام زیرساختی و خدماتی استان، الگوی توسعه استان در راستای تحقق اقتصاد چندبعدی دانش بنیان و دریامحور به محوریت کشاورزی پایدار، صنعت مدرن با تاکید بر صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی، خدمات برتر با تأکید

بر گردشگری و به ویژه به کارگیری سیاست ها و تدابیر کارآمد برای ساماندهی اقتصاد غیرمولد (املاک و مستغلات) استان، طراحی و اجرا شود [۲]

پیشنهادهای راهبردی:

یکم- برخی دیدگاه ها در مورد استان مازندران به عنوان نقطه تنفس ایران در ایام تعطیلات، باید تغییر کند به اینکه استان مازندران، نقطه اتکا و مرکز ثقل کشور است.

دوم- استانی که در کریدور شمال-جنوب با مزیت های ملی و بین المللی در همجواری با کشورهای حاشیه دریای خزر و برخورداری از منابع سرشار طبیعی، باید نقطه امن ثروت آفرینی و کسب روزی حلال برای مردم و منشأ خدمت ملی باشد.

سوم- استانی که مبدا و منشأ خدمت ملی است، باید توجه ملی شود و خوشبختانه دولت و مجلس، برای دستگاه های اجرایی مازندران، بر تحقق همین هدف به عنوان یک مأموریت راهبردی، متمرکز شده است.

چهارم- ما باید فارغ از بخشی گرایی و واگرایی که یک آفت بزرگ برای استان های کشور است، متوسل به همگرایی برای توسعه و تعالی استان ها با همراهی جریان ها و گروه های اجتماعی و سیاسی شویم.

پنجم- همه سرمایه های اجتماعی استان مازندران باید در جهت کمک به تحقق راهبرد جهش تولید با مشارکت مردم مطابق با منویات مقام معظم رهبری، متمرکز شود.

ششم- مبنای توسعه سیاسی و اقتصادی، تمرکز به مشارکت اجتماعی بر مدار تحول و تعالی است. برنامه راهبردی مجلس دوازدهم در فعال سازی مشارکت اجتماعی این است که بخش خصوصی و سمن ها به عنوان پیشران اصلی، تقویت شوند.

هفتم- بازمهندسی مناسبات اقتصادی و دیپلماسی اقتصادمحور در مازندران به ویژه در جهت استفاده از ظرفیت های کشورهای حاشیه دریای خزر، ضروری است.

هشتم- باید به دور از آرمان گرایی و رویا پردازی، آرایش اقتصادی و ثروت آفرینی در مازندران، با بهره گیری از نخبگان و خبرگان، بازطراحی شود.

نهم- یکی از اولویت های مجلس دوازدهم که وفق برنامه هفتم توسعه است، تمرکز به سرفصل اقتصاد دریاپایه و آب پایه است. باید در یک برنامه پنج ساله، این سرفصل را با بهره وری بالا به ثروت آفرینی برای مردم استان، هدایت کرد.

دهم- گردشگری مازندران، راهبرد مهم توسعه و تعالی مازندران است. باید طرح جامع گردشگری یا طرح های مشابه در اولین فرصت، به روزرسانی شود و با یک مکانیزم اجرایی مبتنی بر محاسبات معتبر علمی، پیاده سازی شود. باید در اجرای طرح جامع گردشگری به دو عامل دیپلماسی فعال گردشگری و مزیت محور منطقه ای، تمرکز شود. باید از مسیر گردشگری، فرهنگ غنی دیار علویان را به دنیا نشان داد.

یازدهم- در موضوع پروژه های استان مازندران، نگاه و برنامه باید دوسطحی باشد. در سطح اول، تلاش شود در ستاد هایی مانند ستاد تسهیل و رفع موانع تولید و سایر پشتوانه های اجرایی و تقنینی استان، فراوانی پروژه های نیمه تمام، کاهش یابد و در سطح دوم، برنامه ریزی شود که پروژه های جدید بر اساس مزیت های استان، تعریف شود.

دوازدهم- یکی از چالش های مهم راهبردی استان مازندران این است که روی اولویت های نظام مسایل استان، اجماع نخبگانی صورت نگرفته است. در اولین فرصت، با برنامه مدون و هم اندیشی با جامعه نخبگانی و دانشگاهی و حوزوی، اجماع نخبگانی روی اولویت ها، محقق شود.

سیزدهم- برای پیاده سازی مدل و الگوی محرک توسعه و تعالی مازندران ازمشورت و همفکری همه گروه ها و سلايق سياسی و همچنين ظرفيت هايی مانند نماينده ولی فقيه در استان و همچنين امامان محترم جمعه شهرستان ها و کنشگران و فعالان فرهنگي و جهادی استان، استفاده شود.

چهاردهم- در حوزه تقنینی، دستگاه های اجرایی مازندران در ارتباط نزدیک با مجمع نمایندگان استان، پشتوانه های قانونی در حمایت از پروتکل های سیاستی در استان را ایجاد کنند.

پانزدهم- جوانان و بانوان، سرمایه اصلی نیروی انسانی کشور هستند و در موضوع جوانی جمعیت، در مازندران باید کارهای اساسی شود.

مراجع

[۱] عسکری باقرآبادی، محبوبه، خان محمدی، هادی، حسین پور، داود، ۱۴۰۲، شناسایی و اولویت بندی مسائل بغرنج در نظام اداری ایران،

فصلنامه علمی مطالعات مدیریت خدمات عمومی، ۲، ۳، ۲۰-۳۲

[۲] معدنی، جواد، قربانی زاده، وجه اله، ۱۴۰۲، شناسایی و اولویت بندی مسائل مدیریت دولتی در جمهوری اسلامی، فصلنامه علمی پژوهشی

پژوهش های مدیریت عمومی، ۱۶، ۶۰، ۶۷-۹۶

[۳] رضایی، سوده، ۱۳۹۵، ارائه مدل شبه فدرالیسم استانی به عنوان معماری جدید توسعه کشور (در راستای مبحث نفویض اختیارات ریاست

جمهوری به استانداران سراسر کشور)، فصلنامه علمی ترویجی وزارت علوم، ۳۹ و ۲۳۷-۱۹۹